

MARIANNA D. BIRNBAUM

Láthatatlan
történetek

m MAGVETŐ
BUDAPEST, 2018

Megint elment a nap, de lehet, hogy több mint egy. Sokat alszom, néha valóban nem tudom, hogy itt volt-e a család, azt hiszem, erősen gyógszereznek; néha alig bírom összeszedni a gondolataimat, és nem is látok tisztán, legszívesebben csak csukva tartanám a szemem. Nehezebben is gondolkozom,

nem jutnak az eszembe nevek, talán kavarnak az emlékek is, néha mintha az álmaimmal is összekeverednének. Azt hittem, arra ébredtem, hogy a volt vőm látogatott meg. Nagyon szerettem, mintha a saját gyerekem lett volna. Mintha beszélt is volna hozzám, de mire magamhoz tértem, egyedül voltam. Hacsak el nem mondják, sosem tudom meg, hogy tényleg itt volt-e.

Valamit mondtak, hogy mindjárt '95 lesz. Nem is tudom, hogy mikor kerültem ide, de már nagyon régen. Meddig tart még ez az egész? Szegény Manó, emlékszem, hogy szilveszterkor azt mondta, hogy az az év jó lesz, mert két hetes szám is van benne. 1976–77 szilvesztere volt, és február 23-án már meg is halt. Két hétig volt csak beteg, de éreztem, amikor bevitték a kórházba tüdőgyulladással, hogy nem jön haza többé. A szobája tele volt műszerrel, gépekkel, még jó, hogy nem látott. A lányom ült az ágya mellett, és megpróbálta fogni a kezét, mert idegesen húzgálta le magáról a takarót. Akkor rámordult: Ne fogdosd a kezemet, nem halok. Másnap meghalt. Előtte kiküldtek bennünket, mert nem kapott levegőt, és metszést csináltak a torkán. Amikor kijött az orvos, láttam az arcán, hogy mit fog mondani, és bepisiltem. Nem is tudom, hogyan éltem túl. Hetvenhárom éves volt. Én nemsokára nyolcvanhat leszek, de kétlem, hogy megérem a nyarat. '31 óta voltunk házasok, mindig együtt. Nem éltük meg az ötvenediket. A lányom, mintha érezte volna, csinált egy nagy partyt

a negyvenéves házassági évfordulónkra. Rengetegen eljöttek, a Mari barátnője is segített, és minden tényleg szép volt és elegáns. Óriási hidegtálak, torták, szendvicsek, és rengeteg pezsgő. Még most is nevetnem kell, ha arra gondolok, hogy a vőm, aki abszolút nem praktikus, még az elején kinyitotta a negyven üveg pezsgőt, amiből talán még tízet sem ittak meg, mert a zsidók nem nagyon isznak, az idősebbek, meg akik vezettek, főleg nem, vagyis leginkább az ásványvíz meg a juice-ok fogytak. Amikor mindenki elment, és ottmaradt a rengeteg pezsgő kinyitva, az én őrült lányom elhatározta, hogy a kádba önti, és pezsgőben fog fürdeni, mint ahogy olvasta. Azután sokat mulattunk, mert állítólag igen kellemetlen volt, nyálkás, tapadás, és persze nem meleg, csak langyos.

De az egész nagyon szép emlék maradt, és jó volt, mert azután a gyerekek elmentek egy évre Münchenbe, és csak tavasszal láttuk őket, amikor odautaztunk látogatóba, és egy hét után tőlük mentünk tovább az éjszakai vonattal Párizsba. Ez '72-ben lehetett. Akkor vettem először észre, hogy Manó rosszul lát, mert Párizsban többször majdnem a járda mellé lépett. Amikor visszajöttünk, akkor derült ki, hogy a cukor ráment a szemére, és megvakulóban van. A híres Jules Stein Klinikán sem tudtak segíteni rajta. Mikor először bevérzett a szeme, és hetekig nem látott semmit, rettenetes volt. Viszont többször kitisztult, és akkor olyan boldog volt szegénykém! De egyre gyakrabban jöttek

a bevérzések, és egyre tovább tartott, amíg kitisztult. Azután eljött az idő, amikor nem jött vissza a látása. De addig nem lehetett lebeszélni a vezetésről. Senki sem tudja, hogy milyen halálfélelemben ültem a kocsiban, mert tudtam, hogy néha azt sem látja, hogy milyen színű a lámpa, vagy hogy hol van a sarok. Megtanulta kívülről a betűket, amiket az autóvezetői vizsgán el kellett olvasni, három különböző táblát is megtanult, és úgy vizsgázott le, hogy még az sem volt benne a jogosítványában, hogy csak szemüveggel vezethet! Én ahányszor beültem a kocsiba, azt hittem, hogy sosem szállok ki belőle élve, és mindig attól félttem, hogy elgázol valakit. Rettenetesen vezetett akkor is, amikor még látott. Magyarországon sofőrünk volt, '48 után pedig mindent elvettek, az autót is, még a kutyát is államosították a telepen. Itt, Amerikában tanult meg vezetni, több mint ötvenévesen! Életveszélyes volt akkor is. Egyszer a lányommal ment, és áthajtott egy piros lámpán. Amikor a lányom rákiáltott, azt felelte, hogy az nem volt egy fontos piros lámpa. Ebből azután szállóige lett – az összes barátunk meg a lányom barátai is idézték. Én sem voltam nagyon jó sofőr, de sosem akartam vezetni, noha megszereztem a jogosítványt. Amikor Manó már egyáltalán nem látott, akkor kezdtem vezetni, de volt egy-két kisebb karambolom, úgyhogy rövidesen abbahagytam, és a család és a barátok segítségével, meg a taxi maradt. Az is milyen régen volt! A taxicsekk, amit egyedülálló idősebbek kapnak, igen rendes dolog,

használtam is, még néha a fodrászhoz is azzal mentem. Délután mentem, és a végén Tibor hazahozott a saját kocsiján. Tudom, hogy Tibor is volt itt a napokban, de csak nagyon halványan emlékszem, hogy ketten voltak, azt hiszem, a fiával jött. Talán már ő sem vezet, hiszen már ő is benne van a nyolcvanban. Szegény Manó mindig heccelte, hogy átkeltünk az óceánon, hogy végre új frizurám legyen, és most is ő csinálja a hajam, mert Tibor elől nincs menekvés. A lányom is imádja, gyerekkorától vágja a haját, odajár hozzá, most már csak otthon dolgozik. A múltkor, amikor befestette, a lányom panaszkodott: Tibor, nézze, hogy ez az oldal milyen barna lett, mire Tibor azt mondta, de a másik szép szőke. Aranyos, édes ember.

Azt hiszem, Bözsivel álmodtam az éjjel. Aból a társaságból sem él már senki. Sosem felejttem el, amikor a kávézaccos jósnő, akihez én mentem be négyünkől utoljára, azt mondta, ne mondjam meg nekik, de egy év múlva már csak én élek, pedig egyikünk sem volt több mint negyven. És ez a háború után volt, azt hiszem, '47-ben! És úgy is lett. Lili öngyilkos lett Pista barátnője, egy kövér tehén miatt, Csoti a börtönben valami miliáris tébécét kapott, amikor a disszidálás után bezárták, és belehalt, Bözsi pedig összeesett Haifán a zuhanyozóban. Bözsi volt a legkülönb köztük. Én nem hiszem, hogy meg tudtam volna csinálni, hogy a két fiú mellé még odaveszem a tízéves Marikát, mert a szüleit és a bátyját, Andrist a Dunába lőtték; meg még két

árván maradt nagyobb gyereket is magukhoz vettek, szintén Bandi családjából, Ellyke volt a lány, a fiú nevére már nem emlékszem, talán Tibornak hívták. Bözsi egy valódi angyal volt. Most arra gondolok, hogy amikor Hermináékat elvitték, hogy Kamenyec-Podolszkijban, vagy hol, megölik őket a hét gyerekkel, egy ideig az a hír járta, hogy a gyerekeket valami vonattal visszahozzák. Semmit sem tudtunk, de a hitközségek azt mondták, hogy egyik éjszaka majd átmegy egy vonat Pesten, és azon lesznek. Háború is volt már, minden zsidó félt, mi is féltünk, és nem mentünk ki a vonathoz. Később azt is mondták, hogy provokáció, és letartóztatják, akik kimennek, és mi otthon maradtunk. Hányszor gondoltam rájuk azóta, a gyönyörű Lilire, Szerénkére, Nellyre, a fiúkra, hogy valóban lelőtték őket is, vagy a vonat elvitte a gyerekeket Romániába, onnan meg Palesztinába. Azután kiderült, hogy mindenkit megölték, hiába mentünk volna a Keletibe, nem is volt soha olyan vonat. De mégis ott van, hogy nem mentünk ki. Bözsi biztos kiment volna. Egy kicsit azért helyrehoztam valamit, mert Marikát, ugyan jóval Bözsi halála után, amikor már Brazíliában voltak, áthoztuk ide, és mi adtuk férjhez. Remélem, hogy boldog. Biztos tudja, hogy mi történt velem, mert mindig hívott, meg írt, Detroitból, nem volt olyan születésnap, hogy ne jött volna ajándék tőle.

Azt hiszem, hogy a férfiak közül Manó halt meg utoljára. Pista rákban, még amikor Pesten voltunk, azután Jack – persze az is Pesten használt egy ilyen

becenevet – még egy ideig börtönben ült Csoti halála után is, de végül kiengedték. Emlékszem, elmentünk együtt ebédelni, és állandóan hangosan mesélt a börtönről. Végül Manó azt mondta, ne mondd mindig, hogy börtön, mondd, hogy kórház, mert mindenki hallja. Jó, mondta Jack és beszélt tovább, kicsit vigyázva. Azután, épp amikor a pincér hozta az ételt, azt mondta, és ülök a kórházban, és jön a smasszer...

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu

www.facebook.com/magveto

magveto.kiado@lira.hu

Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 136. esztendejében, 2018-ban
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető: Erdős Tamás vezérigazgató

Telefon: 66/887-400

<http://www.gyomaikner.hu>

E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Dávid Anna
Korrekter Schmal Alexandra
A borítót Helene Schjerfbeck festményének
felhasználásával Esterházy Gitta,
a kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 8940
Caslon betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3724 9